

Zorgen naar aanleiding van het voorstel voor invoering van een ‘adolescentenstrafrecht’

In zijn brief van 25 juni jl kondigt de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie een majeure verandering aan van het jeugdstrafrecht. Er valt heel veel over de verschillende voorstellen in deze brief te zeggen, maar omdat de meeste voorstellen nog uitwerking behoeven en enkele zaken naar onze mening bijzonder zorgelijk en dringend zijn, willen wij uw aandacht vragen voor deze meest urgente kwesties. Wij zijn bij deze materie betrokken vanuit de strafrechtspleging, de (jeugd)reclassering, de penitentiaire behandeling en de wetenschap. Wij zullen in deze notitie geregeld verwijzen naar het recente, zeer goed gedocumenteerde advies van de RSJ: *Jeugdstrafproces: toekomstbestendig!* dat voor velen in het veld als referentiekader geldt.

Wij vragen uw aandacht voor drie kwesties:

1. De voorgestelde verlaging van de bovengrens van het jeugdstrafrecht van 18 naar 16 jaar;
2. De voorgestelde verzwaring van de maximumjeugddetentie voor 16- en 17- jarigen;
3. De grote onduidelijkheid over belangrijke aspecten van een apart strafrecht voor jongvolwassenen.

Wij lichten onze zorgen hieronder kort toe.

1. De voorgestelde verlaging van de bovengrens van het jeugdstrafrecht van 18 naar 16 jaar

Dit achten wij het meest zorgelijke punt. Opvallend is dat op dit cruciale punt een heldere argumentatie ontbreekt. Dit is des te zorgelijker, omdat onderzoek steeds weer bevestigt dat 16- en 17-jarigen nog (lang) niet voor volwassenen kunnen doorgaan. Nederland wordt al regelmatig op de vingers getikt door het Internationaal Comité voor de Rechten van het Kind, omdat het in ons land mogelijk is minderjarigen bij uitzondering volgens het gewone strafrecht te berechten (art.77 b Sr). Als de bovengrens van het jeugdstrafrecht wordt verlaagd van 18 naar 16 jaar wordt flagrant in strijd gehandeld met het door ons land geratificeerde Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, dat immers 18 jaar als norm stelt.

(Overigens handhaaft de staatssecretaris, tegen o.a. het advies van de RSJ, zonder nadere argumentatie het voorbehoud van ons land bij art. 37 c IVRK, wat vereist dat minderjarigen die hun vrijheid wordt ontnomen gescheiden worden opgevangen van volwassenen.)

2. De verzwaring van de maximumjeugddetentie voor 16- en 17- jarigen

De staatssecretaris stelt voor de maximumsanctie voor deze leeftijdsgroep (die in 1995 al is vervoervoudigd van een half jaar naar 2 jaar) nu opnieuw te verhogen van 2 naar 4 jaar, hetgeen op gespannen voet staat met art.37 IVRK, dat vrijheidsbeneming als ultimum remedium verlangt. De staatssecretaris geeft opnieuw geen redenen voor deze extreme verzwaring, wat ons bevreemdt, omdat er geen aanwijzingen zijn dat de jeugdcriminaliteit is toegenomen (zie Van der Laan & Blom, 2011). Er zijn met name in sommige buurten zorgelijke fenomenen, maar over de hele linie, bij de politie, bij het OM en de rechterlijke macht constateert men een afname van het aantal jeugdige daders; zes justitiele jeugdinrichtingen zijn inmiddels gesloten en ook uit onderzoek onder slachtoffers blijkt dat Nederland veiliger is geworden.

De doorsnee jeugdcriminaliteit in Nederland is van dien aard dat het huidige maximum al zelden wordt opgelegd. In de praktijk van de strafrechtspleging, zo leert navraag bij officieren van justitie en kinderrechters bestaat dan ook geen behoefte aan verhoging van de maxima. Het huidige arsenaal aan interventies wordt als meer dan voldoende beoordeeld. Er is geen behoefte aan nieuwe, zwaardere sancties, maar wel aan versterking en betere facilitering van de bestaande interventies.

3. De grote onduidelijkheid over belangrijke aspecten van een apart strafrecht voor jongvolwassenen.

Positief aan het voorstel van de staatssecretaris en in lijn met nieuwe wetenschappelijke inzichten is de mogelijkheid om voor jongvolwassenen een aparte, aangepaste strafrechtelijke reactie mogelijk te maken. Daartoe zal de wet moeten worden aangepast (bijv. art. 77 c Sr) waarbij deze mogelijkheid niet langer beperkt blijft tot jongvolwassen met een licht verstandelijke beperking. In principe dienen alle verdachten tussen 18 en 23 volgens het nieuwe strafrecht voor jong volwassenen te worden berecht, tenzij een deskundige rapportage duidelijk maakt dat het om een in alle opzichten volwassen persoon gaat.

Om werkelijk handen en voeten te geven aan dit voorstel zal ook moeten worden nagedacht over nieuw op te richten afdelingen voor jongvolwassenen in justitiele jeugdinstellingen, en zullen OM en rechterlijke macht moeten worden bijgeschoold. Als op deze punten betreffende de uitvoering geen duidelijkheid komt, zal dit voorstel een wasneus blijken en blijft er uitsluitend een slecht onderbouwde verharding voor minderjarige verdachten over.

Mariëlle Bruning, hoogleraar Jeugdrecht Universiteit Leiden; Theo Doreleijers, hoogleraar hoogleraar Kinder- en jeugdpsychiatrie VU Medisch Centrum; Gerard de Jonge, hoogleraar Detentierecht Universiteit Maastricht; Peter van der Laan hoogleraar Reclassering Vrije Universiteit; Ton Liefwaard, docent Strafrecht Willem Pompe Instituut; Henny Lodewijks, bestuurder inhoudelijke portefeuille LSG-Rentray; Wouter Slagter, praktijkbegeleider Bureau Jeugdzorg Groningen; Ido Weijers, hoogleraar Jeugdbescherming Universiteit Utrecht.

Contactpersonen:

Prof.dr. Theo Doreleijers: 020 444 3444, t.doreleijers@debascul.com / communicatie@VUmc.nl .

Prof.mr. Gerard de Jonge, 043 388 3290/ 06 21 23 65 96, gerard.dejonge@maastrichtuniversity.nl

Prof. dr. Peter van der Laan, 020 598 3942 / 020 5985239, Pvanderlaan@nscr.nl